

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 23 ноември 2023 г.
(OR. en)

15738/23

EDUC 457
JEUN 270
SOC 811
CULT 165
DIGIT 271

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От:	Генералния секретариат на Съвета
До:	Делегациите
Относно:	Заклучения на Съвета относно приноса на образованието и обучението за укрепването на общите европейски ценности и демократичното гражданство

Приложено се изпращат на делегациите посочените по-горе заключения на Съвета, които бяха одобрени от Съвета (Образование, младеж, култура и спорт) на заседанието му от 23 ноември 2023 г.

Заклучения на Съвета относно приноса на образованието и обучението за укрепването на общите европейски ценности и демократичното гражданство

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

КАТО ПРИПОМНЯ член 2 от Договора за Европейския съюз, който гласи, че Съюзът се основава на ценностите на зачитане на човешкото достойнство, на свободата, демокрацията, равенството, правовата държава, както и на зачитането на правата на човека, включително правата на лицата, които принадлежат към малцинства.

КАТО ПОДЧЕРТАВА ангажимента на Съюза да насърчава и отстоява тези ценности и да допринася за тяхното опазване и развитие, както е посочено в член 3, параграфи 1) и 5) от Договора за Европейския съюз и в Хартата на основните права на Европейския съюз.

КАТО ПРИПОМНЯ ПОЛИТИЧЕСКИЯ КОНТЕКСТ, представен в приложението към настоящите заключения,

КАТО ПРИЗНАВА, че:

1. Всички държави членки са изправени пред едни и същи предизвикателства, дължащи се на въздействието на икономическите, политическите, социалните, културните и технологичните промени, на глобалната миграция и на други източници на социална загриженост и политическа поляризация, като например продължаващите социално-икономически неравенства, заедно с увеличаването на националистическите тенденции, ксенофобията, расизма, антисемитизма, хомофобията, бифобията, трансфобията, интерфобията и нетолерантността, основана на пола или сексуалната ориентация, изказванията, подбуждащи към омраза, и радикализацията, водещи до насилнически екстремизъм. Това е в допълнение към едно трудно десетилетие за Европейския съюз, свързано с възхода на популистки и антиевропейски движения и с разрушителния процес на Брексит.
2. Неотдавнашната световна криза, включително пандемията от COVID-19, също оказва дълбоко въздействие върху нашите демократични общества, като създаде безпрецедентни предизвикателства за отношенията между държавата и обществото, надеждността на информацията и в крайна сметка способността на демократичните институции да се справят с бързо променящите се обществени потребности и изисквания. Това също оказва въздействие върху качеството, равенството и равнопоставеността в образованието и обучението.

3. Необоснованата агресивна война на Русия срещу Украйна, придружена от постоянен поток от широкомащабна дезинформация, представлява не само нападение срещу Украйна, но и незачитане на международното право и на универсални ценности като мира, както и пряка заплаха за ЕС като пространство на мир, сигурност и свобода.
4. Отворените ни демократични общества зависят от възможността за обществен дебат, благодарение на който добре осведомените граждани могат да изразят волята и мнението си чрез свободни и честни политически процеси. Поради това медийната грамотност, безопасното, критично и отговорно използване на цифровите технологии с ориентираност към човека, и правилното разбиране на текущите предизвикателства, свързани с невярната информация и дезинформацията, са от съществено значение за информираното демократично участие и, в крайна сметка, за процесите на учене. Развитието в областта на изкуствения интелект, което включва както рискове, така и възможности, също подчертава решаващата роля на тези фактори, които са от ключово значение и за борбата със стереотипите и вредните норми.
5. Предизвикателствата, свързани с устойчивото развитие и изменението на климата, изискват справедлив и приобщаващ екологичен преход, както и извеждат на преден план необходимостта от ангажиране и включване на обществото като цяло в процеса, както и от борба с противоречивите позиции.
6. Всички тези предизвикателства и рискове могат да имат последици като социална поляризация, политическото недоволство и отдалечаване от демократичните институции и техните процеси на участие, което поражда нарастваща загриженост в европейските общества. Те показват, че е необходимо да продължим да защитаваме нашите демокрации и да утвърждаваме нашите общи европейски ценности, посочени в член 2 от Договора за Европейския съюз и в Хартата на основните права на Европейския съюз. Благодарение на тях изпъква добавената стойност на Европейския съюз за преодоляването на тези предизвикателства и рискове и за намирането на общи решения.

7. Амбицията за постигане на европейско пространство за образование се основава на редица ключови образователни ценности и принципи, които трябва да продължат да бъдат укрепвани, като качество, равенство, равнопоставеност, успех за всички, приобщаване, уважение и многообразие¹.
8. В този контекст от системите за образование и обучение се изисква не само да предвиждат новите предизвикателства, да се адаптират към тях и да реагират по подходящ начин на тези предизвикателства, но и да допринасят за бъдещето на нашите демокрации и на ЕС, като формират активни, ангажирани и креативни граждани, които осъзнават общите си ценности и са в състояние да подобрят жизнената си среда. Общият европейски набор от ценности, насърчавани чрез образованието и обучението, прави възможен и стимулира социално-икономическия статус, с който ЕС се ползва в световен мащаб.

ВЗЕМА ПОД ВНИМАНИЕ:

1. Стратегията на ЕС за младежта за периода 2019—2027 г.², в която се подчертава необходимостта на младите хора да се предоставят необходимите средства да бъдат активни граждани, носители на положителна промяна, вдъхновявани от ценностите на ЕС и европейската идентичност³, и диалога на ЕС по въпросите на младежта, в който се подчертава необходимостта от укрепване на гражданските компетентности на младите хора и на чувството им за принадлежност към обществото и Европейския съюз.
2. Стратегията на ЕС за правата на детето⁴, в която предоставянето на възможности на децата да бъдат активни граждани и членове на демократичните общества е определено като една от приоритетните тематични области.

¹ Резолюция на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и откъдето (2021 — 2030 г.) (ОВ С 66, 26.2.2021 г., стр. 1).

² Резолюция на Съвета на Европейския съюз и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно рамка за европейско сътрудничество по въпросите на младежта: стратегия на Европейския съюз за младежта за периода 2019—2027 г. (ОВ С 456, 18.12.2018 г., стр. 1).

³ Единадесет европейски цели за младежта бяха разработени в хода на 6-ия цикъл на структурирания диалог под надслов „Младежта в Европа — какво предстои?“, „свързване на ЕС с младежта“, „равенство между всички полове“, „приобщаващи общества“, „информация и конструктивен диалог“, „психично здраве и благоденствие“, „осигуряване на подкрепа на младежта в селските райони“, „качествена заетост за всички“, „качествено учене“, „пространство и участие за всички“, „устойчива зелена Европа“ и „младежки организации и европейски програми за младежта“.

⁴ COM(2021) 142 final.

3. Резултатите от Конференцията за бъдещето на Европа по отношение на образованието, в които, наред с другото, гражданите препоръчаха да се развива „ориентирано към бъдещето образование и учене през целия живот в Европа“, като се постави акцент, наред с останалото, върху „гражданското образование за демократични процеси, както и ценностите на ЕС и историята на Европа“, и „се гарантира минимално равнище на образование по въпросите на ЕС и по-специално на неговите демократични процеси, включително историята на европейската интеграция и европейското гражданство“⁵.
4. Резолуциите на Европейския парламент от 2021 г. и 2022 г., в които се предлага всеобхватен набор от препоръки за обновено образование по европейското гражданство и се изтъква волята за насърчаване на обща европейска идентичност например чрез обща академична програма и за силно интегриране на европейското измерение в образованието⁶, както и обща рамка за гражданско образование с европейско измерение, включително запознаване с европейските ценности и разработване на общи педагогически материали и подходи⁷.

⁵ Конференция за бъдещето на Европа — Доклад за окончателните резултати, май 2022 г., (Пленарни предложения 46 и 37).

⁶ Резолюция на Европейския парламент от 6 април 2022 г. относно прилагането на мерки за гражданско образование (2021/2008(INI)) (ОВ С 434, 15.11.2022 г., стр. 31).

⁷ Резолюция на Европейския парламент от 11 ноември 2021 г. относно европейското пространство за образование: общ холистичен подход (2020/2243(INI)) (ОВ С 205, 20.5.2022 г., стр. 17).

5. Съобщението на Комисията от 18 ноември 2022 г. относно напредъка към постигането на Европейското пространство за образование⁸, в което държавите членки, другите институции на ЕС и заинтересованите страни се приканват да обмислят съвместно сериозните предизвикателства и ориентираните към бъдещето мерки, като например „подобряване на европейското гражданско образование“, както и стратегиите за Съюз на равенството⁹, приети от Комисията, в които се подчертава важната роля на висококачественото и приобщаващо образование и обучение като фактор за постигането на напредък към Съюз на равенство за всички, независимо от пола, расата или етническия произход, религията или убежденията, уврежданията, възрастта или сексуалната ориентация.

ПОДЧЕРТАВА жизненоважната роля на образованието и обучението за оформянето на бъдещето на Европа. Действията, свързани със стратегическите приоритети, установени с Резолюция на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021—2030 г.), включват, наред с другото, въвеждане на европейска перспектива в образованието и обучението и изграждане на представа у учащите за това какво означават Европа и Съюзът в тяхното ежедневие. Това означава засилване на критичното мислене и насърчаване на гражданските, межкултурните и социалните компетентности, взаимното разбирателство и уважение и ангажираността с демократичните ценности и основните права и правата на човека на всички равнища и видове образование и обучение.

ИЗТЪКВА, че в контекста на процеса на междинен преглед на Европейското пространство за образование, в своята резолюция от май 2023 г. относно „Европейското пространство за образование: поглед към 2025 г. и след това“¹⁰, Съветът отчита, че следва да се обърне специално внимание на подобряване на придобиването на ключови компетентности, за да се даде възможност за пълноценно личностно, социално, гражданско и професионално развитие на всички европейски граждани.

⁸ COM(2022) 700 final.

⁹ През 2020 г. и 2021 г. бяха приети пет стратегии за равенство с цел да се постигне напредък към изграждането на Съюз на равенство: Стратегия за равенство между половете (2020—2025 г.) (COM (2020) 152 final); Стратегия за равнопоставеност на ЛГБТИК за 2020—2025 г. (COM/2020/698 final); План за действие на ЕС за борба с расизма за периода 2020 — 2025 г. (COM(2020) 565 final); стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите за 2020—2030 г. (COM(2020) 620 final); и Стратегия за правата на хората с увреждания за периода 2021—2030 г. (COM(2021) 101 final).

¹⁰ ОВ С 185, 26.5.2023 г., стр. 35.

ИЗРАЗЯВА СЪГЛАСИЕ, че:

1. Образованието за демократично гражданство допринася за укрепване на устойчивостта на Европа по време на кризи, както и на бързи и дълбоки промени, и то трябва да заема централно място в политиките в областта на образованието и обучението, тъй като е порталът към запознаването с общите европейски ценности и демократичното гражданство. Това е от особено значение не само в контекста на образованието и обучението, но и за обществото като цяло, което трябва да участва активно. Всички граждани на ЕС (включително новодошлите и тези с мигрантски произход) трябва да развият необходимите компетентности, за да участват активно и отговорно в нашите общества.
2. Образованието за демократично гражданство следва да се основава на развитието на ключови компетентности, включително социалното, културното и емоционалното измерение, както и на способността за критично мислене и разсъждение. То следва да се основава на преподаване и учене чрез демокрацията, за демокрацията и в името на демокрацията, по-специално по въпросите на гражданската компетентност като способност за действие в качеството на отговорен гражданин и за пълноценно участие в гражданския и социалния живот¹¹ както офлайн, така и онлайн, не само на местно и национално равнище, но също и на европейско и международно равнище. В това отношение образованието за демократично гражданство следва да бъде свързано с образованието за глобално гражданство и образованието за устойчиво развитие, както и със зачитането на правата на човека като основа за демокрацията, а в европейското си измерение следва да включва, наред с други елементи и в съответствие с националните условия:

¹¹ Съгласно определението в Препоръка на Съвета от 22 май 2018 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот (ОВ С 189, 4.6.2018 г., стр. 1).

- а) разбиране на общите европейски ценности, които стоят в основата на Съюза¹²;
- б) познаване на историята на европейската интеграция, ЕС, неговите цели и функционирането на неговите институции, така че всички граждани да могат да оценят неговата значимост и добавена стойност и да могат да участват активно в европейските демократични процеси;
- в) притежаване на необходимите знания, умения и нагласи за практическо и активно участие в демократичните процеси в ЕС¹³;
- г) по-ясно осъзнаване на многообразието и на различните културни идентичности в Европа и по света.

3. От съществено значение е да се насърчават общите европейски ценности и демократичното гражданство на всички равнища и във всички видове образование и обучение, както и за хората от всички възрасти. Това включва проучване на нови действия в областта на образованието и обучението на национално и европейско равнище, както и укрепване на съществуващите действия, а също и готовност за сътрудничество и постигане на съгласие, когато е целесъобразно, по общи инструменти, съдържание, подходи, определения и цели, за да се отговори на това, от което се нуждаят европейските граждани и което те очакват, и да продължи допринасянето за европейския проект и за неговата защита срещу вътрешни и външни заплахи.

¹² Както са заложиени в член 2 от ДЕС и в Хартата на основните права на Европейския съюз.

¹³ Например чрез Европейската гражданска инициатива.

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ, при надлежно зачитане на институционалната автономност и академичната свобода и в съответствие с националните обстоятелства:

1. да ЗАСИЛЯТ утвърждаването на общите европейски ценности и демократичното гражданство като вектори за сближаване и приобщаване¹⁴ на всички равнища и във всички видове образование и обучение (формално, неформално и информално) от ранна възраст и през целия живот. За тази цел:
 - а) да НАСЪРЧАВАТ развитието на гражданско образование, основано на гражданска компетентност и други компетентности, като част от националните политики, стратегии и планове за образование и обучение, на всички равнища и във всички видове, и особено в рамките на задължителното образование и професионалното образование и обучение (ПОО), както и в други публични институции като библиотеките.
 - б) да ПОВИШАВАТ знанията и разбирането за ЕС, особено за неговата история, символи, цели и функциониране, включително за взаимовръзката му с демократичните процеси в държавите членки, както и за основните проблеми, които влияят на европейския политически живот.
 - в) да СЪДЕЙСТВАТ за укрепването на положително и приобщаващо чувство за идентичност и принадлежност на местно, регионално, национално равнище и на равнището на ЕС въз основа на общите европейски ценности.
 - г) да ПОВИШАВАТ ОСВЕДОМЕНОСТТА за значението на формалното, неформалното и информалното културно образование и обучение, за да се улесни познаването както на многообразието на европейските общества, така и на техните общи ценности и културни препратки.

¹⁴ Препоръка на Съвета от 22 май 2018 година относно утвърждаването на общите ценности, приобщаващото образование и европейското измерение на преподаването (ОВ С 195, 7.6.2018 г., стр. 1).

- д) да УКРЕПВАТ съществените връзки между образованието в областта на общите европейски ценности и демократичното гражданство, от една страна, и образованието за устойчиво развитие и образованието за цифрово гражданство, от друга страна, като дават възможност на европейските учащи се и граждани да се адаптират към демократичните, справедливи, устойчиви и цифрови общества, както и да участват активно в тях, чрез процес на учене през целия живот.
- е) като се вземат предвид социалните предизвикателства като цифровата сигурност и неприкосновеността на личния живот, кибертормозът, дезинформацията, изказванията, подбуждащи към омраза, и радикализацията, да НАСЪРЧАВАТ ефективната медийна грамотност, особено в контекста на цифровите технологии и социалните мрежи, със специален акцент върху критичното мислене и етичната осведоменост, с цел да се даде възможност на хората да вземат информирани решения.

2. да ВКЛЮЧАТ постоянна загриженост по отношение на вниманието, което се отдава на равенството и многообразието, в специфичния контекст на преподаването на общите европейски ценности и демократичното гражданство. Във връзка с това:

- а) да ИЗГРАДЯТ култура на приобщаване с механизми за откриване и предприемане на действия срещу евентуална динамика на изключване, дискриминация и насилие на основания като произход, принадлежност към малцинствени групи, увреждане, пол, сексуална ориентация или други лични или социални условия.
- б) да СТИМУЛИРАТ действия, насочени специално към новодошлите в ЕС, за да улеснят придобиването на гражданска компетентност, като се имат предвид техните културни рамки на произход, и в зависимост от националните обстоятелства да НАСЪРЧАВАТ разработването на образователни и учебни материали, проекти и процеси, основани на межкултурен подход.

3. да СТИМУЛИРАТ висококачествени, иновативни, основани на участието и приобщаващи образователни насоки, съдържание, методологии и действия в областта на образованието и обучението, адаптирани към контекста на Европейския съюз и към специфичните характеристики на различните системи за образование и обучение, които улесняват развитието на гражданската компетентност, възприемането на общите европейски ценности и опознаването на ЕС. Съответно и, когато е уместно:
- а) да ПРИЗНАЯТ, че сътрудничеството с международни организации може да спомогне за засилване на развитието на гражданските компетентности и за възприемането на общите европейски ценности. По-специално, по отношение на Съвета на Европа, да ИЗПОЛЗВАТ В ПО-ГОЛЯМА СТЕПЕН Хартата за образование за демократично гражданство и образование по правата на човека и Референтната рамка за компетентности за демократична култура в контекста на ЕС. да ВЗЕМАТ ПОД ВНИМАНИЕ неговите инициативи и инструменти за насърчаване на демокрацията и правата на човека и за засилване на познаването на нашата обща европейска история и осведомеността за нашето единство в рамките на мултикултурното измерение на европейските общества¹⁵.
 - б) да НАСЪРЧАВАТ сътрудничеството чрез обмен на добри практики между институциите за образование и обучение и всички съответни участници в образованието на равнището на ЕС по отношение на разработването, изпълнението и оценяването на учебните програми. да ПОМИСЛЯТ ЗА ПРОУЧВАНЕ на възможностите за сътрудничество по общо съдържание и подходи.
 - в) да ВКЛЮЧВАТ разнородни учащи се, като съставят лесночетими и общодостъпни материали и адаптират форматите и съдържанието към различните групи.

¹⁵ В това отношение могат да бъдат взети под внимание консолидирани инициативи като Европейския център за съвременни езици или по-нови инициативи като Обсерваторията за преподаване на история в Европа.

- г) да СТИМУЛИРАТ доброволческата дейност и неформалното и информалното образование и обучение при развиването на компетентности, свързани с насърчаването на общите ценности, солидарността, социалната ангажираност и демократичното гражданство. да НАСЪРЧАВАТ признаването и актуализирането на такъв тип подготовка, например чрез микроудостоверения.
- д) да УЛЕСНЯВАТ цифровия подход и да НАСЪРЧАВАТ генерирането на информационно, образователно и комуникационно съдържание, свързано с демократичното гражданство и общите европейски ценности, във формати, адаптирани към новите канали на информационното и комуникационното общество.

4. да ПОДКРЕПЯТ институциите за образование и обучение, за да улеснят създаването на подходяща среда, която предоставя възможности за упражняване и усвояване на знанията в областта на гражданството и демократичното участие по практически път. За тази цел:

- а) да ПРЕМАХНАТ всички видове дискриминация и сегрегация в учебната среда, така че тя да бъде безопасно и приобщаващо пространство, свободно от всякакъв вид насилие, и да съответства на ценностите на плурализма, толерантността, уважението, справедливостта, солидарността, равнопоставеността и равенството между половете.
- б) да НАСЪРЧАВАТ правото на децата и младите хора да бъдат изслушвани и да участват пълноценно в социалния, образователния, културния, художествения и развлекателния живот на своята среда, за да се улесни постепенното усвояване на активното гражданство.

- в) да НАСЪРЧАВАТ участието на учащите, учителите, обучаващите, преподавателите, ръководителите на институции за образование и обучение, родителите, семействата и лицата, полагащи грижи, в структури за участие, независимо дали са формални или информални, както и сътрудничеството и обмяна между тях.
- г) да УКРЕПВАТ ДОПЪЛНИТЕЛНО сътрудничество между висшите учебни заведения, училищата, центровете за обучение, младежките организации, културните институции и цялата общност, под формата на полезни взаимодействия между формалното, неформалното и информалното образование и обучение, с общоучилищен подход, така че всички техни членове¹⁶ да участват активно и в сътрудничество и да допринасят за създаването на положително, безопасно и надеждно пространство, което насърчава благосъстоянието на учащите, учителите и преподавателите.
- д) да ПРЕДОСТАВЯТ подходяща подкрепа и ресурси на учителите, обучаващите, преподавателите, ръководителите на институции за образование и обучение, родителите, семействата и лицата, полагащи грижи, в тяхната ключова роля да помагат на учащите да развият компетентности за социалния и гражданския живот и за упражняване на демократично гражданство.
- е) да СТИМУЛИРАТ придобиването на компетентности, свързани с общите европейски ценности и демократичното гражданство, в първоначалното обучение, въвеждането в работата и непрекъснатото професионално развитие на ръководителите на институциите за образование и обучение, учителите и обучаващите на всички равнища. да УКРЕПВАТ стойността на този формиращ опит в достъпа до учителската професия и нейното развитие.

¹⁶ Включително ръководители на институции за образование и обучение, учители, обучаващи и други преподавателски кадри, ученици, студенти, родители, семейства, законни настойници и лица, полагащи грижи, както и други заинтересовани страни: служби за младежта, младежки работници, местни органи, неправителствени организации, дружества, съюзи, доброволци и др.

ж) да УТВЪРЖДАВАТ демократизацията и преобразуването на институциите за образование и обучение в модели за подражание за изграждането на граждански ценности, като насърчават управлението и участието в техните организационни и управленски процеси въз основа на общите европейски ценности.

5. Да НАСЪРЧАВАТ участието на институциите за образование и обучение, учителите, преподавателския персонал и ръководителите в съществуващите инструменти, програми и инициативи на европейско, национално, регионално и местно равнище, които дават приоритет и подобряват преподаването и утвърждаването на общите европейски ценности, демократичното гражданство, гражданската ангажираност, знанията за Съюза и неговото функциониране, както и активното участие в демократичните процеси. Също така да СТИМУЛИРАТ по-голяма видимост и разпространение, както и иновации и обмен на добри практики в тези области.

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ И КОМИСИЯТА, в рамките на нейната компетентност:

1. Да ОТДАВАТ ПО-ГОЛЯМО ЗНАЧЕНИЕ на образованието в областта на общите европейски ценности и насърчаването на демократичното гражданство в програмата за политиката в областта на образованието и обучението. За тази цел:
 - а) да ОБМИСЛЯТ ВКЛЮЧВАНЕТО му като засилено и по-видимо измерение в предложенията за по-нататъшно развитие на европейското пространство за образование до 2025 г. и за втория цикъл (2026 – 2030 г.) на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021 – 2030 г.).

- б) ДОПЪЛНИТЕЛНО ДА НАСЪРЧАВАТ разпространението и обmena на добри практики, дейности за партньорско обучение и информация относно мерки, които насърчават развитието на общи ценности, чувство за принадлежност към ЕС и гражданска компетентност, и които подобряват качеството на гражданското образование във всички държави членки, включително чрез използването на цифрови технологии. Непрестанно да УКРЕПВАТ изграждането на мрежи, сътрудничеството и научните изследвания, за да се набавят най-качествените данни и информация и да се споделят най-добрите образователни практики в тази област.
 - в) да ЗАСИЛВАТ полезните взаимодействия и координацията между политиките в области, свързани с общите ценности и демократичното гражданство, особено тези, които са насочени към децата и младите хора, за да се увеличи системното им въздействие.
 - г) да ПОПУЛЯРИЗИРАТ значението на признаването на националния и транснационалния опит, проектите за образование и обучение и вдъхновяващите фигури, свързани с общите европейски ценности, демократичното гражданство и знанията за Европейския съюз и неговите демократични процеси, например чрез отличителни знаци, значки и други подходящи инициативи.
 - д) да НАСЪРЧАВАТ организирането на общи и символични чествания, конкурси, симулации и инициативи като начини за изживяване на демокрацията и приближаване на реалността на Европейския съюз до образователната общност¹⁷, както на национално, така и на европейско равнище.
2. Да НАСЪРЧАВАТ образованието за цифрово гражданство и да ПОСТИГНАТ НАПРЕДЪК в основаната на ценности цифрова трансформация в образованието и обучението чрез разработване на подходи, съсредоточени върху правата на човека и цифровия хуманизъм¹⁸.

¹⁷ Като например симулационните мероприятия за преговори за ученици и студенти, организирани от институциите на ЕС, включително Съвета (ConSIMium) и Европейския парламент („Евроскола“ и програмата „Училища — посланици на Европейския парламент“), или други инициативи със сътрудничеството на държавите членки (програма „Back to school“).

¹⁸ Цифровият хуманизъм предлага ориентиран към човека подход към направляването на цифровизацията и регулирането на авангардните технологии като изкуствения интелект, като гарантира човешкия фактор при сблъсък с автоматизирани системи за вземане на решения.

3. Да ПОДКРЕПЯТ взаимодействието и разбирателството между всички европейски граждани. За тази цел:
- а) да НАСЪРЧАВАТ мобилността, побратимяването и транснационалното сътрудничество в рамките на цялата европейска образователна общност — ученици, студенти, стажанти, учители, преподавателски персонал, доброволци и лидери — на всички равнища и видове образование и обучение. да ИЗТЪКВАТ потенциала на мобилността и обмена в областта на обучението за межкултурния диалог, активното гражданство, насърчаването на общи ценности и развитието на чувство за принадлежност към Европейския съюз, както и за укрепването на европейското измерение на образованието и за по-интензивното и пряко изживяване на европейската идентичност.
 - б) да ЗАСИЛВАТ изучаването и владенето на езиците (включително регионалните и малцинствените езици) и културите на държавите членки, когато е целесъобразно и във формална, неформална и информална среда¹⁹, за да се насърчи разбирането и единството на всички европейци в тяхната разнородна идентичност, както и развитието на гражданските компетентности.
4. Да УКРЕПВАТ и ЗАДЪЛБОЧАВАТ европейското и международното сътрудничество в областта на образованието и обучението въз основа на нашите общи европейски ценности и ключови образователни ценности и принципи, които определят европейските системи за образование и обучение. В съответствие с това:

¹⁹ За тази цел следва да продължи да се подкрепя използването на Общата европейска референтна рамка за езиците: учене, преподаване, оценяване.

- а) На всички равнища и във всички видове образование и обучение, когато е целесъобразно, да ПОЧЕРПЯТ ВДЪХНОВЕНИЕ от развитието в областта на европейската интеграция, постигнато в рамките на европейското пространство за висше образование и Европейска стратегия за засилване на ролята на висшите учебни заведения²⁰, като алиансите на европейските университети, или в рамките на сектора на ПОО — центрове за високи постижения в областта на професионалното образование, с цел задълбочаване на сътрудничеството и напредъка към европейско пространство за образование, основано на нашите общи европейски ценности.
- б) да ПРОДЪЛЖАТ ДА СИ СЪТРУДНИЧАТ, за да доразработят по-строги системи за осигуряване на качество с цел укрепване на общите стандарти за качество и на прозрачността, признаването и мобилността в европейското пространство за образование и европейското пространство за висше образование, както и за да допринесат за една по-сплотена Европа.
- в) да ПРОДЪЛЖАТ постепенно да РАЗШИРЯВАТ и УКРЕПВАТ това основано на ценности сътрудничество не само за партньорите кандидати за членство, но и за трети държави, особено за съседните на ЕС държави, за да се насърчават връзките и да се укрепват системите за образование, обучение и научни изследвания в световен мащаб. Всичко това ще допринесе за засилване на знанията за Европейския съюз, ще популяризира споделените ценности на Съюза и неговите държави членки, ще улесни международния политически диалог и европейската дипломация, както и ще насърчи развитието на демократичното гражданство.

²⁰ Заключение на Съвета относно Европейска стратегия за засилване на ролята на висшите учебни заведения за бъдещето на Европа (ОВ С 167, 21.4.2022 г., стр. 9).

ПРИКАНВА КОМИСИЯТА, в съответствие с Договорите и при надлежно зачитане на принципа на субсидиарност и на националните условия:

1. Да **ПОВИШАВА** популярността на гражданското образование и да отдава по-голямо значение и видимост на приноса, който секторът на образованието и обучението може да даде за европейските инициативи и стратегии, свързани с укрепването на общите европейски ценности, демократичното гражданство и знанията за ЕС.
2. В сътрудничество с държавите членки да **УКРЕПВА** и **ПРИОРИТИЗИРА** образованието за демократично гражданство в работните групи по стратегическата рамка на европейското пространство за образование, и по-специално в работната група по въпросите на равенството и ценностите в образованието и обучението.
3. Да **ВКЛЮЧИ** образованието за демократично гражданство и общите европейски ценности в съществуващите процеси на наблюдение на системите и политиките за образование и обучение, като се избягва допълнителната административна тежест за държавите членки. За тази цел:
 - а) Като се вземат предвид сравними международни източници на данни, които вече са или предстои да бъдат на разположение, да **ИЗПОЛЗВА** експертния опит на Постоянната група по показателите и критериите, за да **ПРОУЧИ** разработването на подобрен подход към количествените и качествените показатели в областта на гражданската компетентност в ЕС, както за вече наличните, така и за тези, които са в процес на разработване.
 - б) да **ВКЛЮЧИ** наблюдението на развитието на гражданските компетентности в предстоящите издания на Обзора на образованието и обучението като една от ключовите компетентности на националните системи за образование и обучение, доколкото са налични нови данни и други доказателства, наред с актуализациите на националните мерки на политиката.

4. Да ДОПРИНАСЯ за повишаване на знанията и подпомагане на държавите членки да разполагат с ключови данни и инструменти за размисъл, извличане на поуки и постигане на напредък в техните образователни практики, като същевременно се избягва допълнителната административна тежест за държавите членки, които биха могли да решат да участват на доброволна основа в предвидените инициативи. За тази цел:

- а) редовно да РАЗРАБОТВА позволяващи по-добро сравнение и основани на доказателства проучвания, доклади и изследвания с цел задълбочаване на познанията за това какво се прави в системите за образование и обучение с цел развиване на гражданската компетентност и нейното въздействие върху резултатите от обучението, утвърждаване на общите европейски ценности, демократичното гражданство и знанията за ЕС²¹. Поради това, и наред с другото:
- да СЪСТАВИ сборник с многобройните инициативи и добри практики, които държавите членки прилагат по всички тези теми, за по-цялостен поглед.
 - да ИЗГОТВИ нов доклад „Евридика“ относно гражданското образование и обучение в европейските институции за образование и обучение.
 - да НАСЪРЧИ изготвянето на специфични изследвания и проучвания на европейско равнище за оценка на степента на познание за ЕС и неговото функциониране, чувството за принадлежност, активното участие и знанията относно правата и задълженията, произтичащи от факта, че си европейски гражданин, като образованието и обучението се свържат, наред с другото, със секторите на младежта, културата и правосъдието.

²¹ Последното международно проучване относно гражданското образование е проведено от Международното сдружение за оценяване на образователните постижения през 2016 г., а последният доклад на Комисията „Евридика“ относно гражданското образование в европейските училища е от 2017 г.

- б) Като вземе предвид резултатите от работата на работната група по въпросите на равенството и ценностите в образованието и обучението, в сътрудничество със Съвета на Европа, и въз основа на неговата Референтна рамка за компетентности за демократична култура, да РАЗГЛЕДА възможността за РАЗРАБОТВАНЕ на специфична, допълваща рамка на компетентностите за активно и демократично гражданско образование, адаптирана към контекста на ЕС, за учащите и преподавателите. Това също така ще даде възможност за оценка на компетентностите по начин, подобен на този на други съществуващи рамки²² на ЕС, като се търсят полезни взаимодействия с тях.
- в) да РАЗРАБОТИ насоки относно методиката, съдържанието и обучението на учителите с цел подобряване на предлагането и качеството на образованието за демократично гражданство във всички държави членки, които да служат като отправна точка за създателите на политики.
- г) да НАСЪРЧАВА, като доброволен вариант за държавите членки, разработването на специфични модули за обучение в областта на образованието за демократично гражданство в ЕС за учители, обучаващи и ръководители, както и за създателите на политики, съсредоточени върху общите европейски ценности, демократичното гражданство, компетентността относно гражданството на ЕС и други свързани ключови компетентности, по-специално чрез съответните програми²³ и онлайн платформи на ЕС, като например Европейската платформа за училищно образование.

²² Например GreenComp, DigComp, LifeComp и EntreComp.

²³ Например чрез програмата „Еразъм +“ и инициативи като академиите за учители по програмата „Еразъм +“.

5. Що се отнася до програмата „Еразъм +“²⁴, да ДАДЕ ПО-СИЛЕН ТЛАСЪК на четвъртия от основните приоритети за изпълнението на програмата — „участие в демократичния живот, общи ценности и гражданска ангажираност“, както и на знанията за ЕС и мобилността. За тази цел:
- а) при изпълнението на тези действия да ИЗТЪКВА необходимостта от повече знания за ЕС, неговите цели, демократичните процеси и функционирането му, както и за добавената му стойност. За тази цел, и наред с другото, да ОБМИСЛИ ВКЛЮЧВАНЕТО на инструменти за осигуряване на по-добри знания за ЕС и общите европейски ценности преди или успоредно с образователната мобилност или партньорството за сътрудничество, като например модул за обучение, адаптиран към възрастта и профила на участника. Следва да се вземат необходимите мерки да се избегне създаването на пречки пред достъпа до програмата.
 - б) да НАБЛЯГА на гражданското образование и общите европейски ценности в модулите за обучение и възможностите за учене, осъществявани в рамките на инициативата „Академии за учители по програмата „Еразъм +“.
 - в) да ПРОДЪЛЖИ ДА ЗАСИЛВА координацията, видимостта и разпространението на всички инициативи на равнище ЕС, допринасящи за укрепването на общите европейски ценности и демократичното гражданство на ЕС, както и за създаването на истински мрежи за взаимодействие с капацитет за включване на общността на образованието и обучението в съвместното изграждане на ЕС, като eTwinning и Европейската платформа за училищно образование, Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE), дейностите по инициативата „Жан Моне“, алиансите на европейските университети или центровете за високи постижения в областта на професионалното образование.

²⁴ Регламент (ЕС) 2021/817 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2021 г. за създаване на „Еразъм+“ – програма на Съюза в областта на образованието и обучението, младежта и спорта и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1288/2013 (ОВ L 189, 28.5.2021 г., стр. 1).

- г) да ПРОДЪЛЖАВА ДА ПРЕМАХВА бюрократичните пречки и да УЛЕСНЯВА участието в програмата, като се вземат предвид специфичните обстоятелства на малките институции и на институциите в селските, отдалечените, периферните, по-слабо развитите райони и най-отдалечените региони или в средите в неравностойно положение.
- д) да СВЪРЖЕ ПО-ТЯСНО действията по програмата с други инициативи по програма „Граждани, равенство, права и ценности“²⁵ или по програма „Европейски корпус за солидарност“²⁶.
-

²⁵ Регламент (ЕС) 2021/692 на Европейския парламент и на Съвета от 28 април 2021 г. за създаване на програма „Граждани, равенство, права и ценности“ и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1381/2013 на Европейския парламент и на Съвета и на Регламент (ЕС) № 390/2014 на Съвета (ОВ L 156, 5.5.2021 г., стр. 1).

²⁶ Регламент (ЕС) 2021/888 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2021 г. за създаване на програма „Европейски корпус за солидарност“ и за отмяна на регламенти (ЕС) 2018/1475 и (ЕС) № 375/2014 (ОВ L 202, 8.6.2021 г., стр. 32).

ПРИЛОЖЕНИЕ КЪМ ПРИЛОЖЕНИЕТО

Политически контекст

Съвет на Европейския съюз

1. Препоръка на Съвета от 22 май 2018 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот (ОВ С 189, 4.6.2018 г., стр. 1).
2. Препоръка на Съвета от 22 май 2018 г. относно утвърждаването на общите ценности, приобщаващото образование и европейското измерение на преподаването (ОВ С 195, 7.6.2018 г., стр. 1)
3. Закljučения на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно насърчаване на демократичната осъзнатост и демократичната ангажираност сред младите хора в Европа (ОВ С 415, 1.12.2020 г., стр. 16).
4. Резолюция на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021 – 2030 г.) (ОВ С 66, 26.2.2021 г., стр. 1)
5. Закljučения на Съвета относно равнопоставеността и приобщаването в образованието и обучението с цел насърчаване на успеха в образованието за всички (ОВ С 221, 10.6.2021 г., стр. 3).
6. Препоръка на Съвета от 5 април 2022 г. относно изграждане на мостове за ефективно европейско сътрудничество в областта на висшето образование (ОВ С 160, 13.4.2022 г., стр. 1).
7. Закljučения на Съвета относно Европейска стратегия за засилване на ролята на висшите учебни заведения за бъдещето на Европа (ОВ С 167, 21.4.2022 г., стр. 9).
8. Закljučения на Съвета относно уменията и компетентностите за екологичния преход (ОВ С 95, 14.3.2023 г., стр. 3).
9. Резолюция на Съвета „Европейското пространство за образование: поглед към 2025 г. и след това“ (ОВ С 185, 26.5.2023 г., стр. 35).

Декларации на министрите

10. Декларация относно популяризирането чрез образование на гражданските и общите ценности — свобода, толерантност и недискриминация (Париж, 17 март 2015 г.).

Европейска комисия

11. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура: Приносът на Европейската комисия към срещата на лидерите в Гьотеборг, 17 ноември 2017 г. (COM(2017) 673 final).
12. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно постигането на европейското пространство за образование до 2025 г. (COM(2020) 625 final).
13. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно напредъка към постигането на Европейското пространство за образование (COM(2022) 700 final).

Европейски парламент

14. Резолюция на Европейския парламент от 11 ноември 2021 г. относно европейското пространство за образование: общ холистичен подход (2020/2243(INI)) (ОВ С 205, 20.5.2022 г., стр. 17).
15. Резолюция на Европейския парламент от 6 април 2022 г. относно прилагането на мерки за гражданско образование (2021/2008(INI)) (ОВ С 434, 15.11.2022 г., стр. 31).
